

9. Конвенция, учреждающая Всемирную организацию интеллектуальной собственности, заключенная в Стокгольме 14 июля 1967 г. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.fips.ru/npd/doc/INTERLAW/wipo/wipo_conv.
10. Девтеров І. Етичні проблеми кіберпростору / І. Девтеров // Вища освіта України. – 2011. - № 2. – С. 27–32.
11. IEEE Code of Ethics. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ieee.org/about/corporate/governance/p7-8.html>
12. Code of Ethics for Association of Information Technology Professionals (AITP). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.aitp.org/organization/about/ethics/ethics.jsp>.
13. Code of Ethics for Institute for the Certification of Computing Professionals (ICCP). [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://www.iccp.org/iccpnew/ethics %20practice %20conduct.html](http://www.iccp.org/iccpnew/ethics%20practice%20conduct.html)
14. ACM/IEEE-CS Software Engineering Code of Ethics and Professional Practice. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://www.acm.org/serving/se/ code.htm](http://www.acm.org/serving/se/code.htm).
15. Parrish, J., «PAPA knows best: Principles for the ethical sharing of information on social networking sites,» Ethics and Information Technology , 12(2): 187–193, 2010.

УДК 377.3.016

С.С. Кізім, Т. В. Пампушко, м. Вінниця, Україна / S. Kizim, T. Pampushko, Vinnitsa, Ukraine

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У ЗПТО

Анотація. Особливою ознакою модернізації професійної освіти є переорієнтація її цільових, змістовних, організаційних складових на компетентнісний підхід. Основна концептуальна ідея полягає в тому, щоб підготувати нове покоління фахівців, здатних адаптуватися до сучасних технологій виробництва, легко переходити від одного виду праці до іншого, володіти знаннями, уміннями і здібностями, необхідними для широкого кола професій та мобільно-соціально-рольового орієнтування. У статті розглянуті умови здійснення підготовки кваліфікованих робітників у ЗПТО на компетентнісній основі та відповідні вимоги, що висуваються до викладачів і майстрів виробничого навчання, а також використання ЄІОС навчального закладу.

Ключові слова: кваліфікований робітник, компетентність, компетенція, професійна компетентність, професійні компетенції, ключові компетенції.

COMPETENT APPROACH TO PREPARING QUALIFIED EMPLOYEES

Annotation. A special feature of the modernization of vocational education is the reorientation of its target, meaningful, organizational components into a competent approach. The main conceptual idea is to prepare a new generation of specialists capable of adapting to modern production technologies, easily switching from one type of work to another, possessing the knowledge, skills and abilities necessary for a wide range of occupations and mobile social-role orientation. Conditions of vocational school qualified workers' professional training on the competence background, corresponding requirements to teachers and masters of vocational education as well as an educational institution IEE usage have been considered in the article.

Key words: qualified worker, competency, competence, professional competency, professional competences, key competences.

Постановка проблеми. Основним завданням професійно-технічної освіти на сучасному етапі розвитку суспільства є досягнення нової якості підготовки фахівців освіти – якості, що відповідає вимогам, які висуваються до особистості сучасними швидко змінними соціально-економічними умовами.

Ці вимоги полягають у досягненні випускниками навчального закладу системи універсальних ключових компетентностей, що дозволяють реалізувати себе в умовах інформаційного суспільства.

Нині відбувається переорієнтація оцінки результатів навчання з понять: «освіченість», «загальна культура» та ін., на поняття «компетенція» і «компетентність». [4]

Якщо до 2005 р. в Україні передбачалася підготовка кваліфікованих робітників на основі одержання

знань, умінь та навичок (ЗУН), отримання професії, то нині на базі ЗУН виникає вимога і потреба реалізації особистої потреби та інтересів у засвоєнні різних видів діяльності і базових соціальних ролей. Таким чином, виникає потреба в підготовці компетентного кваліфікованого робітника, який був би здатним постійно розширювати коло своїх інтересів і можливостей, пізнання самого себе і навколишнього світу, розуміння потреб суспільства і визначення можливостей професійної самореалізації.

Реалізація такої підготовки у закладах професійно-технічної освіти (ЗПТО) можлива за умови здійснення компетентнісного підходу, що залежить від двох основних умов:

- створення в навчальному закладі єдиного інформаційного освітнього середовища, яке сприятиме професійному розвитку і соціалізації учнів;
- наявність професійно підготовлених педагогічних кадрів, які здатні забезпечити формування в учнів необхідних компетенцій.

Аналіз попередніх досліджень свідчить, що проблемі створення єдиного освітнього середовища, а в умовах інформаційного суспільства актуальними і найбільш використовуваним є єдине інформаційне освітнє середовище (ЄІОС), якому присвячені дослідження: В. Биков, С. Жданова, І. Захарової, М. Козяра, М. Лапчіка, І. Роберт та ін.

Проблемою підготовки компетентного педагога опікувались: Б. Гершунський, Р. Гуревич, Т. Добутко, Н. Лобанова, Л. Мітіна, Н. Ничкало, О. Пехота та ін. Умови, що сприяють розвитку професійної компетентності, досліджували Є. Андрієнко, О. Асмолов, О. Коваленко, І. Назарова, В. Петрук, В. Сластьонін, А. Хуторський та ін., проблему фахової підготовки учнів ПТНЗ аналізують: Г. Кедрович, Л. Коваль, Н. Ничкало та ін.

Проблему розвитку професійних компетенцій кваліфікованих робітників досліджували у своїх працях: М. Дьяченко, Г. Назаренкова, Л. Сергєєва та ін.

Мета статті полягає в розгляді умов здійснення підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ на компетентній основі.

Виклад основного матеріалу. Мета професійної освіти полягає не тільки в тому, щоб навчити людину виконувати певну роботу, набувати професійну кваліфікацію, але й тому, щоб дати їй можливість розв'язувати і виконувати різноманітні ділові і життєві ситуації, працювати в колективі.

З цією метою створюються відповідні умови, що сприяють підготовці компетентного кваліфікованого робітника. Розглянемо одну з цих умов, що стосується створення ЄІОС навчального закладу.

Єдине інформаційне освітнє середовище навчального закладу – це система, що включає:

- матеріально-технічні, інформаційні і кадрові ресурси;
- забезпечує автоматизацію управлінських і педагогічних процесів, узгоджену обробку та використання інформації, повноцінний інформаційний обмін;
- передбачає наявність нормативно-організаційної бази, технічного і методичного супроводу.
- ЄІОС включає:
 - програмне забезпечення загального призначення;
 - програмне забезпечення для автоматизації різних служб;
 - програмно-методичне забезпечення для організації навчально-виховного процесу;
 - інформаційні ресурси навчального закладу [3, с.78].
 - Систематизація інформаційних ресурсів навчального закладу в блоки діяльності:
 - навчально-виховної;
 - культурно-просвітницької;
 - інформаційно-методичної;
 - науково-продуктивної;
 - адміністративно-господарської.

Їх реалізація сприяє якісній побудові навчально-виховного процесу та підготовці компетентних кваліфікованих робітників.

Наступною умовою є наявність професійно підготовлених, компетентних педагогічних працівників, тобто професійно компетентних.

Професійна компетентність фахівця передбачає розв'язання різного роду проблем, задач на основі наявного досвіду, знань і цінностей.

Як зазначають вчені, професійна компетентність педагога визначається як його здатність до ефективної реалізації в освітній діяльності системи цінностей і досягнень педагогічних результатів за рахунок професійно-особистісного саморозвитку. Компетентнісний підхід не протиставляється традиційному підходу, що заснований на знаннях, уміннях і навичках.

Поняття компетентності ширше ніж поняття знання, уміння і навички і хоча єдиного визначення цього поняття не існує, наведемо наступні його визначення в сфері освіти:

Дж. Равен	Специфічна здатність, необхідна для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній галузі, що включає вузькоспеціальні знання, особливого роду, предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії.
Експерти програми «DeSeCo»	Здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти та виконувати поставлені завдання.
Ю. Татур	Компетентність спеціаліста з вищою освітою – це проявлені ним на практиці прагнення і здатності, (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особисті якості та ін.) для успішної творчої (продуктивної) діяльності в професійній і соціальній сфері, усвідомлення її соціальної значущості і особисту відповідальність за результат цієї діяльності, необхідність її постійного удосконалення.
М. Холодна	Компетентність – це особливий тип організації предметно-специфічних знань, що дозволяють приймати ефективні рішення у відповідній галузі діяльності.
А. Хуторський	Компетентність – сукупність особистісних якостей учня (ціннісно-смыслового, орієнтації, знання, уміння, навички, здібності), зумовлені досвідом його діяльності в певній соціально- і логічно-значимій сфері.
Н. Тализіна, Н. Печенюк, В. Шадріков, В. Шепель	Компетентність – володіння знаннями, вміннями, навичками та життєвим досвідом

Розглядаючи будь-яку професійну діяльність, вимогу до випускника, професійного навчального закладу виділяють поняття «професійна компетентність», що характеризується сукупністю інтегрованих знань, умінь і досвіду, а також особистісних якостей, що дозволяють людині ефективно проектувати і здійснювати професійну діяльність у взаємодії з навколишнім світом [3, с. 13].

Зазначимо, що поняття компетентності включає не тільки когнітивну, але й операційно-технологічну складову, мотиваційну, етичну, соціальну і поведінкову. Воно включає також результати навчання (здатність розв'язувати задачі певного типу), систему цінностей, орієнтацій, звички і т. ін.

Як вважають вчені, базисним критерієм оцінки якості професійно-технічної освіти виступає професійна компетентність викладачів і майстрів виробничого навчання як інтегральна характеристика фахівця, що визначає його здатність розв'язувати професійні проблеми і типові професійні задачі, виникаючі в реальних ситуаціях педагогічної діяльності.

Для відповіді на запитання «знаю як» використовується поняття «компетенція» – знання, уміння в певній сфері людської діяльності [1].

Розглядаючи професійні компетенції більшість дослідників [2] виділяють:

1. Прості базові компетенції, що формуються на основі знань, умінь, здібностей, легко фіксуються, проявляються в певних видах діяльності.
2. Ключові – надзвичайно складні для обліку і вимірювання, проявляються в усіх видах діяльності, відносинах особистості зі світом, відображаючи духовний світ особистості і смислу її діяльності.

Серед усіх компетенцій виділимо лише ключові, якими повинен володіти викладач і майстер виробничого навчання у ПНТЗ:

- комунікативні компетенції;
- психолого-педагогічні компетенції;
- інформаційно-технологічні компетенції;
- організаційні компетенції (створення розвиваючого середовища);
- планово-прогностичні компетенції;
- проектно-дослідницькі компетенції;
- рефлексивну культуру.

Важливо зазначити, що компетентність педагога формується в процесі діяльності, в поєднанні з його цінностями. Наявність особистої зацікавленості і позитивної оцінки діяльності дозволяє досягти високих професійних результатів.

Розвиток ключових компетенцій викладачів і майстрів виробничого навчання ПТНЗ відбувається в їхній діяльності.

Наведемо таблицю, що відображає систему розвитку ключових компетенцій викладачів і майстрів виробничого навчання ПТНЗ.

Ключові компетенції викладачів і майстрів виробничого навчання	Діяльність, що сприяє розвитку професійної компетенції
Комунікативні компетенції	Участь у професійному спілкуванні (творчі групи, семінари, круглі столи, педагогічні ради, наради, методичні об'єднання та ін.)
Психолого-педагогічні компетенції	Участь педагогів у навчальних семінарах, тренінгах, оволодіння педагогічними технологіями, участь у конкурсах педагогічної майстерності
Інформаційно-технологічні компетенції	Навчання ІКТ та їх впровадження в навчальний процес
Планово-прогностичні компетенції	Систематизація діяльності педагогів, використання внутрішніх ресурсів навчального закладу
Проектно-дослідницькі компетенції	Участь педагогів у проектній, дослідницькій, інноваційній діяльності
Рефлексивна культура	Участь педагогів у навчальних семінарах, тренінгах, взаємовідвідування занять, взаємозв'язок з батьками, громадськістю, роботодавцями та ін.

Нині пріоритетним напрямом роботи визначено: вдосконалення системи неперервного розвитку професійної компетентності педагогів і формування ЄІОС. Це зумовлює необхідність розв'язання наступних задач:

- розробка і апробація системи оцінки рівня професійної компетентності викладачів і майстрів виробничого навчання;
- розвиток інформаційно-комунікативної і рефлексивної культури педагогічних працівників;
- створення системи підтримки і мотивації особистісного і професійного розвитку педагогів;
- впровадження в практику ПТНЗ педагогічних технологій, що сприяють розвитку в учнів професійних компетентностей;
- створення в ПТНЗ ЄІОС.

Висновки. Розвиток професійної компетентності викладачів і майстрів виробничого навчання є необхідною умовою підвищення якості професійно-технічної освіти й потребує розробки механізмів розвитку ключових компетенцій, а також створення системи моніторингу ефективності та якості цієї системи. Відповідно це потребує ЄІОС, що стимулює процеси професійного розвитку всіх учасників навчально-виховного процесу.

Список використаних джерел:

1. Алмазова Н. И. Когнитивные аспекты формирования межкультурной компетентности при обучении иностранному языку в неязыковом вузе : автореф. дис. на соискание науч. степени докт. пед. наук / Алмазова Н. И. – Санкт-Петербург, 2003. – 47 с.
2. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия / И. А. Зимняя. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004.
3. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: термінологічний словник / М. Ю. Кадемія. – Львів : Вид-во «СПОЛОМ», 2009. – 260 с.
4. European vector of modern psychology, pedagogics and social sciences: experience of ukraine and the republic of poland : Collective monograph. / Kizim S., Liulchak S. /Volume 3. Sandomierz: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2018. 476 с.